

Боріништейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідуючий кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського.

ЛОГІСТИКА ОСВІТОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На тлі наростання трансформаційних процесів і переходу до науково-інформаційних технологій відбувається зміна самої парадигми людського прогресу, сутністю, основним виміром та її основним критерієм стає становлення креативної творчої особистості, власне людський розвиток. Тому, на мій погляд, повноцінна освіта повинна створюватися концептуально за умовами об'єднання найновіших природничих і соціогуманітарних знань, й одним із пріоритетних її завдань має бути формування у зростаючих поколінь такої життєвої стратегії, котра надасть їм змогу оволодіти всією площиною життєвого буття, щоб плідно творити в умовах нових соціокультурних перетворень сьогодення.

У контексті вищезазначеного стає зрозумілим, що «проблема співвідношення навчання і розвитку» є пріоритетною для цілої низки соціологічних, соціокультурних та інших досліджень ХХІ століття та «сьогодні набуває нового смислу і значення» [1, с. 15]. Особливо гостро розв'язання цієї проблеми пов'язане зі створенням сприятливих умов для розвитку творчого, інтелектуального та духовного потенціалу обдарованої особистості, нашої молоді. Пошук оптимальних шляхів їх навчання та виховання вимагає побудови нового освітнього середовища, орієнтованого на прояв, розвиток і повноцінну реалізацію таланту людини впродовж всього життя.

Для сучасної системи освіти характерне співіснування різних освітніх парадигм, серед яких найбільш логічними, на мій погляд, є наступні парадигми:

класична система навчання як ціленаправлений процес передачі та засвоєння соціокультурного досвіду [2, с. 114]; **особистісне орієнтоване навчання** як процес, спрямований на творчий компетентністний розвиток особистості; **соціогуманістична направленість навчання** як концепція формування базису культури особистості, орієнтованої на категоричних імперативах духовності та знання; **навички соціалізації** як вміння якнайшвидшого засвоєння нових соціальних ролей та культурних норм у суспільстві, що постійно трансформується; створення простору вибору як розвивального напрямку освіти орієнтованого на створення умов позитивного вибору життя у людини, яка ціннісними пріоритетами свого буття буде виділяти створення найкращих умов для себе та свого оточення.

Трансформаційні процеси сьогодення зумовили пошук нових освітніх технологій, побудованих, передусім, на особистісно-зорієнтованих підходах до навчання, що в своїй основі містять розвиток творчої особистості.

Тому зазначу: реалізація зазначених підходів потрібна орієнтуватися на слідуючи системні заходи. А саме:

☀ забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості, виходячи з виявлення її індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання та предметної діяльності;

☀ надавати кожній персоні, спираючись на її здібності, нахили, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктний досвід, можливість реалізувати себе у пізнанні, навчальній діяльності, поведінці;

☀ зміст, засоби та методи навчання організовувати таким чином, щоб людина вмiла проявляти усвідомлену вибiрковiсть до предметного матерiалу, його виду i форми;

☀ на основi нової системи критерiїв навчання, розроблених за допомогою рiзнопланових спецiалiстiв: фiлософiв, соцiологiв, культурологiв, менеджерiв та iнших, враховувати не тiльки рiвень досягнутих знань-умiнь- навичок, але й сформованiсть iнтелектуальних i духовних характеристик кожної конкретної людини;

☀ постiйне розвинення iндивiдуальностi дитини, учня, студента та створювати всiх умов для його саморозвитку, самовираження;

☀ формування соцiокультурних рефлексiв у молодi, тобто прагнення до скоєння добрих з точки зору суспiльства вчинкiв або вiдмова вiд вчинення поганих на рiвнi автоматизму сприйняття добра та зла;

☀ конструювання проєкцiйної моделi соцiокультурної поведiнки особистостi, орiєнтованої на прагнення прояву її таланту, особистiсних та суспiльних потребах, iнтересах, аттiтудах (соцiальних установах), диспозицiях.

При цьому треба розумiти, що основною метою сучасної освiти виступає становлення духовних та iнтелектуальних рис людини. Саме освiченiсть як сукупнiсть знань, умiнь, iндивiдуальних здiбностей виступає прiоритетним засобом цього становлення. В такому сенсi навчання й освiта не тотожнi: освiта ширша нiж навчання. Проте процес освiти у суспiльствi ХХI столiття це насамперед система засвоєння iнформацiї, котра надається через зміст навчального матерiалу, при засвоєннi якої людина «пропускає» її через свiй суб'єктний досвiд i трансформує в iндивiдуальне знання. При цьому дiяльнiсть молодi проявляється у деяких напрямках:

- як взаємна соцiокультурна адаптацiя (пристосування до вимог суспiльства у вимiрах рiзноманiтних агентiв соцiалiзацiї);

- як креативнiсть (пошук i знаходження виходу з наявної ситуацiї, подолання її суперечностей, побудова для себе нового, з опорою на знання, iндивiдуального та суспiльного досвiду);

- як постiйнi прояви критичного розуму, тобто направленiсть на пошук iстини, постiйне пiзнання.

У свiтлi викладеного необхідно конструювати навчання на слiдуючих принципах.

Принцип «розвиваючої допомоги». Суть його виявляється в тому, щоб не робити за дитину, не вказувати їй, що робити, не вирiшувати її проблеми, а допомогти їй усвідомити себе i пробудити власну активнiсть та внутрiшнi сили, щоб вона сама робила вибiр, знаходила рiшення i вiдповiдала за них. Тому завдання вчителя, викладача не диктувати готове i, можливо, не потрібне учневі знання, а розвинути його власну пiзнавальну активнiсть, яка виявляється у виборi цiлей, змісту, методiв роботи, поведiнки та цiнностей. Наставник стимулює та полегшує самостiйну дiяльнiсть учня. Для цього замість авторитарного, невiльного навчання (когнiтивний тип навчання), у якому процес учiння зводиться до засвоєння навчальної програми i знань, вiдiбраних керiвником процесу навчання, слiд ввести iнший тип навчання – «дослiдне учiння», при якому особа вчиться у вiльнiй самостiйнiй дiяльностi, на власному досвiдi, в процесi дискусiї i прийняття рiшень. Метою дослiдного учiння є розвиток самосвiдомостi особистостi, її самореалiзацiя.

Принцип свободи вибору. Iндивiд постiйно мусить знаходитися у ситуацiї вибору, але він має розумiти, що це його вибiр, за який він несе вiдповiдальнiсть.

Принцип моральностi. Людина повинна розумiти, що тiльки користування цiннiсними орiєнтацiями моральної особистi, котра сповiдує загальнолюдськi цiнностi, може поставити її на висоту HOMO SCIENTIAE, ARTES, RERUM (Людини знань, вмiнь, творчостi з латинської). Тобто нової людини нового суспiльства.

Система освіти в суспільстві ХХІ століття повинна конструюватися на основі логістичних принципів існування, коли ми створюємо систему, основу на фундаменті творчого розвитку особистості, її прагнення до безперервної освіти впродовж всього життя.

Тому треба побудувати ідеологію освітоцентризму, на фундаменті якої ми будемо приділяти увагу концепції засвоєння системи знань, вмінь та навичок у контексті розвитку здібностей особистості, коли на зміну «суб'єкт-об'єктній» логіці впливу на учня приходить логіка сприяння співпраці (вчитель, викладач і учень, студент є партнерами сумісного розвитку); коли ставлення до учня як самоцінної особистості, спроможної стати суб'єктом свого власного розвитку є основою навчання; коли зміни стереотипного відтворення учнями стандартного мінімуму предметів і готових істин на проектування й організацію освітнього середовища, що сприяє розкриттю природних даних людини, саморозвитку притаманних їй здібностей, включаючи і духовно-моральні; трансформації ідеології освіти, орієнтованої на розвиток глобального мислення та виховання людини всесвіту, держави та свого міста існування, здатного забезпечити стабільний соціокультурний, соціогуманітарний, соціоекономічний розвиток суспільства та себе.

Список використаної літератури

1. Коммуникативно-ориентированные образовательные среды. Психология проектирования / [под. ред. В. В. Рубцова]. – М.: «Вен-Мер», 1996. – 350 с.
2. Григорович Л. А. Педагогика и психология: Учеб. пособие / Л.А.Григорович, Т. Д. Марцинковская. – М.: Гардарики, 2006. – 480 с.